

DIPLOMATUL ROMÂN NICOLAE TITULESCU PREȘEDINTE AL SOCIETĂȚII NAȚIUNILOR, RECUNOAȘTERE A PRESTIGIULUI ROMÂNIEI

de NICOLAE PETRESCU

Înfăptuirea visului de veacuri al poporului român, făurirea statului național unitar, a deschis perspective largi în fața țării, „a determinat — după cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — intrarea României într-o nouă etapă de dezvoltare, creind premise pentru dezvoltarea mai intensă a forțelor de producție, pentru accelerarea progresului economic și cultural al țării. În același timp, aceasta a avut ca urmare creșterea forțelor proletariatului, ale mișcării muncitorești, revoluționare, intensificarea luptei democratice”¹.

Obiectivul fundamental al politicii externe a României interbelice a fost recunoașterea unirii de către marile puteri, consolidarea ei pe plan internațional în vederea păstrării integrității teritoriale și a independenței naționale. Acest deziderat major a devenit cauză a întregii națiuni, găsind adeziune în rîndul tuturor claselor și păturilor sociale, de la masele populare pînă la forțele politice ale marii burghezii și moșierimii, care, cu toate limitele de care au dat dovadă în politica internă, pe plan extern au urmărit să-și mențină pozițiile preponderente în noile hotare ale țării². Rolul principal a revenit maselor populare a căror activitate a căpătat noi dimensiuni o dată cu făurirea Partidului Comunist Român, care „a ridicat pe o treaptă superioară lupta pentru libertate și dreptate socială, împotriva exploatării și asupririi, pentru apărarea și întărirea independenței și suveranității naționale”³.

Politica externă a României s-a desfășurat pe fundalul contradicțiilor interne și internaționale generate de dependența sa de marile puteri prin penetrația capitalului străin, care „în noile condiții nu numai că nu au încetat dar s-a accentuat”⁴, de rivalitate de interese dintre acestea, de presiunile exercitate în unele privințe asupra țărilor mici și mijlocii⁵. Analizînd noul context internațional, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta: „Războiul, înfrîngerea militară a coaliției puterilor centrale și în primul rînd a imperialismului german, prăbușirea imperiului habsburgic și a imperiului țarist au ascuțit la maximum contradicțiile orînduirii capitaliste, ceea ce a determinat apariția unor mari mișcări sociale și naționale, desfă-

¹ Nicolae Ceaușescu, *Expunere la sesiunea solemnă a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste și Marii Adunări Naționale consacrată sărbătoririi a șase decenii de la făurirea statului național unitar român — 1 decembrie 1978*, Edit. politică, București, 1978, p. 16.

² Gheorghe Zaharia, *Considerații asupra politicii externe a României (1919—1929)*, în *Probleme de politică externă a României 1919—1939*, Institutul de studii istorice și social politice de pe lângă C.C. al P.C.R., Edit. militară, București, 1971, p. 32; Eliza Campus, *Mica Înțelegere*, Edit. Științifică, București, 1988, p. 55; Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *Viața politică în România 1918—1921*, ediția a II-a completată, Edit. politică, București, 1976, p. 49—50.

³ Nicolae Ceaușescu, op. cit., p. 17.

⁴ Ibidem.

⁵ Gheorghe Zaharia, op. cit., p. 19—20; G. M. Gathorne-Hardy, *Histoire des événements internationaux de 1920 à 1939*, Paris, P.U.F., 1946; Maurice Beaumont, *La faillite de la paix, 1919—1939*, 4-e édition, Paris, 1960.

șurarea unor profunde transformări revoluționare cu repercusiuni asupra evoluției ulterioare a numeroase state din Europa”⁶.

Deși își onorase obligațiile asumate față de Antantă, făcând sacrificii impresionante umane și materiale în timpul primului război mondial, iar la conferința de pace venea cu hotărârea de neclintit pronunțată răspicat de întreaga suflare românească de a se constitui într-un stat național unitar, România, din necesitatea de a-și reglementa noul său statut internațional, a semnat tratatele de pace cu toate că unele din prevederile lor impietau asupra intereselor și suveranității sale⁷.

După recunoașterea internațională a unității sale statale România a promovat o politică externă activă, consecventă⁸, pentru respectarea statu-quo-ului teritorial, consolidarea păcii și securității internaționale, bazată pe participarea activă la Societatea Națiunilor, pe colaborarea cu marile puteri, cu statele vecine sau oricare din țările interesate în apărarea integrității lor teritoriale și a destinderii⁹.

Adâncind făgașul vechilor tradiții comune cu popoarele din Europa de SE în vederea întăririi legăturilor de colaborare pentru dezvoltarea lor economică și socială, România a militat pentru îmbunătățirea relațiilor cu toate țările vecine. Dînd glas acestei aspirații a poporului român, I. G. Duca, ministru de externe, preciza în 1925 la Geneva : „România n-a avut niciodată și nici nu va putea avea intenții agresive față de vecinii săi deoarece după războiul mondial și-a realizat unitatea națională completă. Nu mai avem astăzi nici un fel de pretenții teritoriale, ci avem împreună nevoie de liniște spre a completa golurile și pierderile pe care le-am suferit din cauza soartei nedrepte pe care am împărțit-o atîtea sute de ani... Suntem în plină perioadă de consolidare — conchidea vorbitorul — și putem afirma cu cea mai desăvîrșită sinceritate că pacifismul României nu este pentru noi o simplă formulă, ci un interes vital”¹⁰.

Rolul central în politica externă a României interbelice, în reprezentarea sa la Societatea Națiunilor l-a deținut marele om politic și diplomat ilustru Nicolae Titulescu, care, în cursul îndelungatei sale activități, a apărut cu patriotism fierbinte și competență remarcabilă interesele țării, a strălucit în cadrul Societății Națiunilor, aducîndu-și aportul deosebit în cadrul înaltului for internațional.

Alături de mărturiile originale de o inestimabilă valoare legate de tradițiile de luptă ale poporului român pentru eliberare socială și națională, pentru apărarea independenței și unității naționale, Muzeul de Istorie al R. S. România cuprinde în valorosul său patrimoniu numeroase obiecte, fotografiile, înalte distincții și documente ce au aparținut marelui patriot și diplomat. O parte din acestea se referă la activitatea desfășurată de Nicolae Titulescu între anii 1919—1928, la alegerea sa pentru a doua oară ca președinte al Adunării Societății Națiunilor. Majoritatea scrisorilor aflate în patrimoniul Muzeului de Istorie al R. S. România sînt adresate lui Nicolae Raicoviceanu, discipol al marelui jurist, însărcinat cu administrarea averii sale.

Deși în corespondență predomina știrile legate de probleme strict personale, ea conține suficiente informații referitoare la situația internațională a României, la activitatea desfășurată de Nicolae Titulescu pentru apărarea intereselor ei. Tonul familiar adoptat de Nicolae Titulescu ca de la maestru la emul conferă corespondenței un interes sporit, din paginile sale răzbătînd sinceritatea gîndurilor, intensitatea sentimentelor, judecarea obiectivă a situației și evenimentelor.

⁶ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, voi. 2, Edit. politică, București, 1968, p. 465—473.

⁷ Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, op. cit., p. 42.

⁸ Viorica Moisuc, *Trăsături ale politicii externe a României în perioada interbelică*, „Revista română de studii internaționale”, an XII 4 (42), Edit. Academiei R.S.R., București, 1978 ; Mihail Rusenescu, Ioan Saizu, *Viața politică în România 1922—1928*, Edit. politică, București, 1979, p. 218 ; George Sofronie, *La position internationale de la Roumanie*, Centre de hautes etudes internationales, Bucarest, 1937, p. 8.

⁹ Eliza Campus, op. cit., p. 29—30 ; Cristian Popișteanu, *România și Antanta Balcanică*, Edit. politică, București, 1971, p. 22 ; Viorica Moisuc, *Principiul naționalităților în noua ordine internațională de după 1918 și chestiunea revizionismului*, „Revista de istorie”, tom. 33, nr. 2, februarie 1980.

¹⁰ „Adevărul”, 18 septembrie 1925.

După studii strălucite care l-au încununat ca laureat al Facultății de drept din Paris¹¹, Nicolae Titulescu, rezistînd ofertei de a primi o catedră la această prestigioasă instituție, s-a întors în țară unde cunoaște o ascensiune vertiginoasă în activitatea profesională și viața politică, devenind în 1904, la numai 22 de ani, profesor la catedra de drept civil a Universității din Iași¹², pentru ca în 1917 să dețină ca titular portofoliul la Ministerul de Finanțe¹³.

La scurt timp după începerea tratatelor de la Buftea, ca și alți patrioți ce s-au raliat în jurul lui Take Ionescu, împărtășește dorința de a merge la Paris spre a desfășura acțiuni folositoare cauzei românești în acele împrejurări grave¹⁴. Din patrie a plecat cuprins de o adîncă tristețe, dar cu încredere în viitor, după cum avea să-și amintească un an mai tîrziu în scrisoarea din 11 iunie 1919: „Dacă am stat în străinătate, se împlinește anul, am făcut-o numai și numai din convingerea că puteam fi util țării în momentele astea. Nu știi cu ce greutate m-am despărțit de țară anul trecut: cu două zile înainte de plecarea trenului, nu știam că voi fi și eu intrinsul. Pe drum, am plîns ca un copil, neștiind cînd mă voi întoarce iarăși acasă, deși aveam convingerea că mă voi întoarce într-o Românie victorioasă. Azi, privind înapoi, am satisfacția să-ți spun că nu regret ce am făcut“¹⁵.

Ajuns la Paris la începutul lunii iulie 1918 și văzînd cît de puțin e cunoscută România în străinătate desfășoară o activitate susținută de a o prezenta opiniei publice internaționale. Lucrează ca un simplu particular, fără însărcinare oficială, dar avînd girul pe care i-l dădea titlul de fost ministru. Nu peste mult timp avea să fie desemnat, la 6 septembrie 1918, ca membru în Consiliul Național Român, pe care guvernele aliate îl vor recunoaște oficial¹⁶.

Punctele de vedere contradictorii referitoare la problemele externe ale țării și la soluțiile pe care marile puteri le ofereau acestora în cadrul Conferinței de pace¹⁷ îl frămîntă pe Nicolae Titulescu, după cum se vede în continuarea aceleiași scrisori: „Desigur că conferința ne-a făcut greutăți, continuă Nicolae Titulescu, dar pînă la ce punct am fost și noi vinovați că nu le-am parat, iată o chestie care ar fi criminal să o discuți acum, dar care ar fi lot așa de criminal să nu o discuți niciodată“¹⁸.

Nevoit să facă sacrificii personale, deoarece refuzase să primească orice fel de sprijin material de la stat¹⁹, Nicolae Titulescu se consacră pentru „adevărată datorie“²⁰, care îl cheamă să apere interesele internaționale ale României, înflăcărât de dragostea fierbinte pentru patrie care-l cuprinde năvalnic: „Mi-e dor de țară; mi-e dor de casă; mi-e dor de munca noastră cea de toate zilele, cu orizonturi mai mici, dar și cu frămîntări mai puține; mi-e dor în fine de vremuri noi acasă“²¹.

Iarna anului 1920 îl găsește la Paris unde, cu toată starea precară a sănătății sale, muncește din greu în aceeași atmosferă pe care la 12 februarie 1920 o denumea citînd un studiu din „Le Temps“, „la grippe morale de l'après guerre“²². „Nu-mi pare rău — arăta în aceeași scrisoare Nicolae Titulescu — că am venit cel puțin dintr-un punct de vedere: mi-am dat seama că pericolul orei prezente — sper trecute — e că puterile mari încep a confunda bunul simț cu izolarea; fiecare pare a nu se mai gîndi decît la ea. Iar pentru a practica și solidaritatea fac... discursuri“²³.

Numit prim delegat al României la Conferința de pace, Nicolae Titulescu, în condițiile în care situația internațională era în continuare tulbură, a stabilit noi legături cu cercurile franceze și engleze pentru a cîștiga sprijinul lor în vederea

¹¹ Ion M. Oprea, *Nicolae Titulescu*, Edit. științifică, București, 1968, p. 7.

¹² *Ibidem*, p. 20.

¹³ *Ibidem*, p. 62.

¹⁴ R. Seșanu, *Take Ionescu*, Edit. „Universul“, București, 1930, p. 308.

¹⁵ Muzeul de Istorie al R.S.R., nr. inv. 111207.

¹⁶ R. Seșanu, *op. cit.*, p. 311; Ion Oprea, *op. cit.*, p. 118.

¹⁷ Ion Oprea, *op. cit.*, p. 120.

¹⁸ Muzeul de Istorie al R.S.R., doc. cit.

¹⁹ *Ibidem*, nr. inv. 111229.

²⁰ Muzeul de Istorie al R.S.R., nr. inv. 111207.

²¹ *Ibidem*.

²² Muzeul de Istorie al R.S.R., nr. inv. 111210.

²³ *Ibidem*.

semnării tratatului de pace cu Ungaria în condiții cât mai favorabile²⁴. Face aceste noi eforturi conștient că „pacea s-a făcut prost“, că marile puteri duc o politică bazată pe dictonul „salvează-se cine poate... încit, reprezentant de stat mare să fie te cutremuri“²⁵. Militînd pentru salvagardarea intereselor României, Nicolae Titulescu expune în rîndurile trimise în această perioadă una din ideile directe — respingerea oricărei hotărîri colective din partea marilor puteri ce ar leza interesele țării. „Trebuie să știe — preciza cu fermitate Nicolae Titulescu —, că sîntem un stat serios foarte înțelegător de necesitățile solidarității, dar și foarte iubitor de independență“²⁶. Singura țară în dificila activitate pe care o desfășoară, Nicolae Titulescu o găsește din nou în sentimentele patriotice, care îl animă în cel mai înalt grad: „sunt cuprins de o așa dragoste de țara mea, de o așa grijă de ea, de o așa admirație pentru calitățile ce a manifestat în ciuda aparențelor contrarii, încit simt o recunoștință nespus de plăcută pentru cel care m-a făcut român și mi-a dat puțința să privesc la interesele noastre...“²⁷. La 4 iunie 1920 Nicolae Titulescu a semnat în numele țării tratatul de la Trianon²⁸ prin care era recunoscută Unirea Transilvaniei cu România, document care „n-a făcut decît să consfințească starea de fapt existentă, situația creată ca urmare a luptei maselor populare din România și din Transilvania, a întregului nostru popor“²⁹.

Peste scurt timp Nicolae Titulescu se află la Londra unde ia legătura cu cercurile oficiale, lucrează intens „pentru o expunere asupra situației României din punct de vedere economic destinată presei din Canada și menită a atrage atenția acestei țări asupra noastră“³⁰. Faptul că România e prea puțin cunoscută pe plan internațional îl nemulțumește, deoarece consideră că marile puteri dacă i-ar recunoaște dificultățile prin care trece ar putea fi mai receptive față de nevoile ei. Rezolvarea problemelor majore cu care era confruntată România o vedea însă prin forțele proprii ale țării: „Avem atîtea nevoi; dar mai presus de toate să fim noi, adică să avem conștiința să depindem cît mai puțin de alții, și să vedem în dezvoltarea economică națională scăparea în toate greutățile viitorului. Mai bine mai sărac, și stăpîn în casa ta“³¹!

După o activitate îndelungată în Partidul Conservator Democrat, din 1907 pînă în anul 1921, nemulțumit de a nu-și fi putut vede aplicate reformele ce le elaborase ca ministru de finanțe, de neînțelegerile cu Take Ionescu în ultima perioadă a vieții acestuia, Nicolae Titulescu părăsește cu mari regrete viața politică internă, deși o parte din membrii marcanți ai partidului îi propuseseră să vină la conducere după moartea șefului său³²; astfel, după ce a condus delegațiile la numeroase conferințe și a purtat tratative cu cercurile de la Paris și Londra pentru reglementarea problemelor acute ale economiei și finanțelor României³³, Nicolae Titulescu avînd de ales între un portofoliu oferit în viitorul guvern liberal și funcția de ambasador, optează pentru a doua funcție³⁴. Instalat la Londra ca ministru plenipotențiar, clasă I, Nicolae Titulescu³⁵, potrivit unei scrisori din 15 martie 1922,

²⁴ Ion Oprea, op. cit., p. 122; Ion Grecescu, Nicolae Titulescu, Edit. Politică, București, 1980, p. 28.

²⁵ Muzeul de Istorie al R.S.R., nr. inv. 111214.

²⁶ Ibidem.

²⁷ Ibidem.

²⁸ Nicolae Titulescu a semnat Tratatul de la Trianon împreună cu dr. Ion Cantacuzino, vezi și I. Grecescu, op. cit., p. 28.

²⁹ Nicolae Ceaușescu, *Expunere la Sesiunea solemnă comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste și Marii Adunări Naționale consacrată sărbătoririi a șase decenții de la înființarea statului național unitar român* — 1 decembrie 1978, Edit. politică, București, 1978, p. 12.

³⁰ Muzeul de Istorie al R.S.R., nr. inv. 111211.

³¹ Ibidem.

³² Ibidem, nr. inv. 111213.

³³ Ion Oprea, op. cit., p. 128—129.

³⁴ Ibidem, p. 132.

³⁵ Începînd cu 16 decembrie 1921, vezi Nicolae Titulescu, *Documente diplomatice*, Edit. politică, București, 1967, p. 19.

se simte mișcat de amabilitatea cu care este întâmpinat³⁶ și convins încă o dată, dacă mai era nevoie să o spună, că va putea fi util țării. Contrar zvonurilor care circulau în țară, s-a instalat la Londra în condiții de reprezentare cuviincioasă și decentă a României și face tot ce poate să fie de folos patriei, ale cărei interese pînă la acea dată nu fuseseră prea bine reprezentate în Anglia³⁷. Muncește, după cum reiese din scrisoarea din 8 august 1922, cu o rîvnă și abnegație care îi dau satisfacții deosebite, dar nemulțumirea de a fi departe de problemele vieții politice din țară nu-i dă pace³⁸. Rămîne în continuare la Londra: „Să se bucure dar toți cei cărora le e frică, că voi veni repede să le iau locurile la care rîvnesc...”³⁹, dar la 8 ianuarie 1923 mai spera că „va veni un ceas în care poate voi fi socotit și eu efectiv util”⁴⁰.

Nicolae Titulescu, care semnase din partea României Pactul Societății Națiunilor⁴¹, va împleni activitatea sa de la Londra cu munca însuflețită depusă în cadrul înaltului for internațional în care a reprezentat țara ca delegat permanent⁴², identificîndu-se de-a lungul întregii sale activități diplomatice cu năzuințele pe care țările iubitoare de pace și le puneau în această organizație.

Conștient de imperfecțiunile Pactului Societății Națiunilor, Nicolae Titulescu a sprijinit propunerile de natură a face mai eficientă Societatea Națiunilor, susținînd proiectul tratatului de asistență mutuală și protocolul de la Geneva, deși conținutul lor îl considera restrîns, prevederile lor dorindu-le mai cuprinzătoare⁴³.

Deși România și-a onorat obligațiile ce-i reveneau dinainte de război⁴⁴ și din tratatele de pace⁴⁵, a militat activ pentru normalizarea relațiilor cu vecinii, ea s-a văzut pusă în fața unor probleme cu substrat revizionist prezentate ca încălcări ale spiritului tratatului de la Trianon prin felul în care a fost înfăptuită reforma agrară în Transilvania. Sesizînd această tendință, Nicolae Titulescu arăta într-o scrisoare din 1925 pericolul ce l-ar putea constitui pentru interesele țării: „Războiul de revanșă — scria Nicolae Titulescu — a început sub forma războiului juridic de la Geneva. Dacă ajungem la rezultate care permit agitația pe urma războiului juridic, celălalt război va fi cu atît mai ușurat pentru vrăjmașii ordinii actuale de lucruri în Europa”⁴⁶. Pornind de la aceste considerente Nicolae Titulescu a apărut interesele României în chestiunea coloniștilor, după cum reiese din scrisoarea⁴⁷ sa din 1925, și în procesul optanților în 1928 cu o competență rar înfîlțită

³⁶ Muzeul de Istorie al R.S.R., nr. inv. 111208.

³⁷ Ibidem, nr. inv. 111209.

³⁸ Ibidem, nr. inv. 111213.

³⁹ Ibidem.

⁴⁰ Ibidem, nr. inv. 111216.

⁴¹ Petre Bărbulescu, *România la Societatea Națiunilor*, Edit. politică, București, 1975, p. 23.

⁴² Nicolae Titulescu a reprezentat România la toate Adunările Societății Națiunilor, excepție făcînd cele din anii 1922 și 1928, de asemenea la majoritatea sesiunilor Consiliului Societății Națiunilor — *Dictionnaire diplomatique*, publicat sub redacția lui A. F. Frangulis, vol. V, Paris, f.a., p. 1120.

⁴³ Petre Bărbulescu, op. cit., p. 34—41; Nicolae Titulescu, *Documente diplomatice*, p. 158. Rezervele lui Nicolae Titulescu privind eficiența Societății Națiunilor își găsesc ecoul într-o scrisoare din 19 noiembrie 1924, în care arată că deși a primit trei invitații oficiale pentru a ține o conferință la Sorbona despre Liga Națiunilor, urmînd a fi prezidată de Aristide Briand, se întrebă „cum o să vorbesc de Societatea Națiunilor, și cum pot să spun tot ce gîndesc de protocol, căci trebuie să fiu sincer cu mine” — Muzeul de Istorie al R.S.R., nr. inv. 111217.

⁴⁴ România, după cum arăta ministerul său de finanțe în 1932 la Conferința de la Stresa, „e aproape singura printre statele debitoare care a reușit să facă față neîntrerupt tuturor obligațiilor sale externe” — „Dimineața”, 8 septembrie 1932.

⁴⁵ În privința minorităților România a respectat angajamentele ce-i reveneau prin prevederile tratatului adițional din 9 decembrie 1919, după cum reiese din rezoluțiile consiliului Societății Națiunilor sau dintr-o scrisoare adresată de Robert Cecil lui I. G. Duca, ministrul afacerilor străine — „Journal Officiel de la Société des Nations”, VII-a, p. 742 în George Sofronie, op. cit., p. 63.

⁴⁶ Muzeul de Istorie al R.S.R., nr. inv. 111222.

⁴⁷ Ibidem.

și o intransigență fără precedent, deoarece în demersurile maghiare la Geneva și Haga riscul de a se lua în discuție așezământul agrar din România, cînd în opinia sa indiscutabilitatea și intangibilitatea legilor agrare ale țării deveniseră o dogmă⁴⁸.

Larga activitate diplomatică desfășurată de Nicolae Titulescu în cadrul Societății Națiunilor și ca ministru de externe între 24 noiembrie 1927 — 10 noiembrie 1928 pentru apărarea securității și menținerea statu-quoului teritorial pe baza creierii unui sistem de pacte regionale cu caracter defensiv a contribuit la creșterea prestigiului său internațional, a făcut dovada contribuțiilor aduse de România în relațiile internaționale. Sintetizînd acest program devenit tradițional și ridicat la valoarea de axiomă, Nicolae Titulescu preciza în 1927: „Politica externă a României este dominată de perfecta concordanță ce există între interesele românești și interesele europene. Toate actele din trecut ale politicii externe române, toate actele acestei politici în viitor se explică sau se vor explica prin această considerație fundamentală. România e avidă de pace ca mai toate națiunile ce au fost încercate de războiul mondial. Dar nu există pace fără o ordine internațională și nu poate fi ordine fără o absolută încredere în statornicia ei. De aceea a apăra energic prin toate mijloacele așezământul actual al Europei e un suprem comandament al păcii“⁴⁹.

Criza economică din anii 1929—1933 care a afectat puternic întreaga lume capitalistă, accentuînd tendințele revizioniste din partea statelor învinse, a impus necesitatea unei personalități puternice, recunoscută pe plan internațional, care să conducă cu autoritate lucrările Societății Națiunilor într-o perioadă atît de frămîntată⁵⁰. Dejucînd manevrele statelor revizioniste, care încercau să-și impună propriul lor candidat, Franța, Anglia, Polonia și țările Micii Înțelegeri au sprijinit candidatura lui Nicolae Titulescu, care la 10 septembrie 1930 a întrunit cea mai mare majoritate înregistrată vreodată în existența sa la alegerea președintelui⁵¹. Astfel, Nicolae Titulescu a condus lucrările celei de-a XI-a sesiuni ordinare a adunării, care, potrivit aprecierilor sale, avea de discutat „probleme ce depășesc în importanță pe cele abordate pînă acum de Societatea Națiunilor“⁵². Înalta prețuire adusă personalității lui Nicolae Titulescu purta în ea semnificația profundă dată de legătura dintre calitățile sale remarcabile și România, al cărei fiu se consideră. Din primul moment al investirii sale, cu ocazia deschiderii sesiunii, Nicolae Titulescu ținea să precizeze că alegerea sa este un semn de considerație pentru România. Exprimîndu-și mulțumirile pentru marea cinste ce i s-a făcut lui și patriei sale, considera înalta demnitate drept o „dovadă că eforturile permanente ale țării mele de a organiza prin pace și muncă o viață conformă cu marile principii ale Soceții Națiunilor n-au trecut neobservate“⁵³.

În condițiile ascensiunii curentului revizionist, cercurile diplomatice din țările învingătoare s-au orientat din nou asupra lui Nicolae Titulescu spre a-l desemna președintele celei de a XII sesiuni ordinare a Adunării Societății Națiunilor⁵⁴.

După cum informa ministrul de externe D. I. Ghika pe regele Carol al II-lea, problema Anschlussului și restaurării Habsburgilor fuseseră puse în discuție la Geneva, iar noua sesiune avea să se deschidă într-o „atmosferă tristă și descurajantă“⁵⁵. Societatea Națiunilor era considerată de unele cercuri politice și de presă

⁴⁸ Ibidem, nr. inv. 111224 ; Ion Oprea, op. cit., p. 140—152 ; N. Titulesco, *La réforme agraire en Roumanie et les optants hongrois de la Transilvanie devant la Société des Nations, mars-juillet*, Paris, 1924, p. 63.

⁴⁹ „Universul“, 13 iulie 1927.

⁵⁰ Petre Bărbulescu, op. cit., p. 122—123.

⁵¹ Ibidem, p. 133 ; Ion Oprea, op. cit., p. 186.

⁵² Nicolae Titulescu, *Documente diplomatice*, p. 331.

⁵³ Ibidem.

⁵⁴ Ion Oprea, op. cit., p. 188.

⁵⁵ Muzeul de Istorie al R.S.R., nr. inv. O.E. 228 ; Arhivele Statului București, Fond Casa Regală, dos. 119/1931, f. 1—4.

ca ajunsă „la ultima turnantă în care dacă nu se redresează o aștepta sfârșitul”⁵⁶. Alegerea lui Nicolae Titulescu ca președinte al Adunării Societății Națiunilor este considerată ca singurul moment de interes ca urmare a replicii hotărâte dată țărilor revizioniste ce urmăriseră prin candidatura contelui Aponny să ralieze în jurul celor 83 de ani ai săi și a talentului său oratoric voturile necesare spre a împiedica re alegerea reprezentantului României⁵⁷. Intransigența Angliei a determinat eșecul planului conceput de statele revizioniste⁵⁸. În timpul discuțiilor dinaintea alegerii președintelui, delegații mai multor țări, în frunte cu delegația britanică, au stăruit pe lângă Nicolae Titulescu să prezideze pentru a doua oară Adunarea Societății Națiunilor. Înțelegând să rămână fidel tradiției care a statornicit că aceeași persoană nu poate fi realeasă în înalta funcție, reprezentantul României a precizat că nu-și va depune candidatura, dar dacă Adunarea își va manifesta voința în sens contrar, va înțelege să se supună acestei voințe⁵⁹. Realegerea sa ca președinte al celei de-a XII-a sesiuni ordinare a Adunării Societății Națiunilor — caz unic în anele acestei instituții — a însemnat o nouă victorie împotriva manevrelor statelor revizioniste, un succes strălucit al României⁶⁰.

Dacă Nicolae Titulescu în discursul de deschidere a sesiunii sublinia din nou cinstea ce i s-a făcut patriei sale prin reinvestirea lui în fruntea forului internațional de la Geneva, o parte din oamenii politici din țară, după cum reiese din raportul susmenționat, au privit evenimentul cu invidie, fără a înțelege semnificația lui profundă⁶².

În trinsă legătură cu ecoul larg internațional pe care l-a avut realegerea lui Nicolae Titulescu ca președinte al celei de a XII-a sesiuni ordinare a Adunării Societății Națiunilor, în patrimoniul Muzeului de Istorie al R. S. România se găsește un album de caracter omagial⁶³. Intitulat „Societes des Nations 1931”, albumul, al cărui autor este Oscar Lazar, ce l-a lucrat la Geneva, conține ca prefață fragmente din discursul ținut de Nicolae Titulescu, în calitate de președinte, la închiderea celei de a XII-a sesiuni ordinare a Adunării Societății Națiunilor. Un număr de 80 de reproduceri după litografiile de portrete, crochiuri sau studii prin prospețimea liniilor surprinde fizionomiile membrilor Adunării și Comisiilor Societății Națiunilor, ale unor personalități de seamă ale lumii interbelice, care au reprezentat statele lor la sesiunea pe care Nicolae Titulescu a avut onoarea să o conducă.

Ca președinte al celor două sesiuni consecutive ale Adunării Societății Națiunilor, Nicolae Titulescu a căutat să impulsioneze dezbaterile, să găsească noi mijloace de înlăturare a obstacolelor care împiedicau apărarea și colaborarea dintre state în vederea menținerii păcii⁶⁴.

Pînă la 29 august 1936, cînd a fost înlăturat din guvern în condiții fără precedent în istoria politică a țării, Nicolae Titulescu, a rămas, după cum declara spre sfârșitul carierei sale, „un soldat al țării mele în tranșeele păcii și care n-a cunoscut încă demobilizarea...”⁶⁵.

Concepția sa de o remarcabilă complexitate, activitatea neobosită desfășurată în slujba celor mai nobile idealuri de pace și apropiere între state au intrat în tezaurul tradițiilor progresiste ale poporului nostru, iar mărturiile legate de ele stau la loc de cînte în Muzeul Național de Istorie, însoțind puternice sentimente de patriotism numeroșilor vizitatori.

⁵⁶ Ibidem.

⁵⁷ Ibidem.

⁵⁸ Ibidem.

⁵⁹ Muzeul de Istorie al R.S.R., nr. inv. 33691/92, „Gazeta Transilvaniei”, din 11 septembrie 1931.

⁶⁰ Petre Bărbulescu, op. cit., p. 139.

⁶¹ Nicolae Titulescu, *Documente diplomatice*, p. 376—377.

⁶² Muzeul de Istorie al R.S.R., nr. inv. O.E. 228 ; Arh. St. Buc., Fond Casa Regală, dos. 119/1931 f. 1—4.

⁶³ Muzeul de Istorie al R.S.R., nr. inv. 116791.

⁶⁴ Ion Oprea, op. cit., p. 190.

⁶⁵ „Dimineața”, 11 mai 1935.

**LE DIPLOMATE ROUMAIN NICOLAE TITULESCU,
PRÉSIDENT DE LA SOCIÉTÉ DES NATIONS,
RECONNAISSANCE DU PRESTIGE DE LA ROUMANIE**

R é s u m é

Après la réalisation de l'État national unitaire roumain, l'objectif fondamental de la politique externe de la Roumanie d'entre les deux guerres devient le reconnaissance de l'union et sa consolidation au plan international en vue de conserver l'intégrité territoriale et son indépendance nationale. Le rôle central dans la politique externe de la Roumanie, dans sa représentation à la Société des Nations a été detenu par le grand homme politique et illustre diplomate Nicolae Titulescu. Tout au long de sa prolongée activité il a défendu avec un ardent patriotisme et une remarquable compétence les intérêts du pays. Il a brillé au cadre de la Société des Nations étant élu président pendant les sessions de 1930 et 1931, ce qui constitue un cas unique dans les annales de ce haut forum international à l'activité duquel il a apporté une considérable contribution. A côté des témoignages originaux d'une inestimable valeur relative aux traditions de lutte du peuple roumain, pour la libération sociale et nationale, pour la défense de l'indépendance et de l'unité nationale, le Musée d'Histoire de la R. S. Roumanie comprend dans son patrimoine des nombreux objets relatifs à l'activité de Nicolae Titulescu entre 1919—1928, à l'élection de celui-ci, pour la deuxième fois comme président de l'Assemblée de la Société des Nations en 1931.